

УДК 327: 81`27+070.1:811

Сніговська О. В.

к. пед. наук, доцент, в.о. завідувача,
кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій,
ОНУ імені І. І. Мечникова,
к. 40, Французький бул., 24/26,
м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: snigovska@ukr.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-3516-9706>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.12>

Малахиті А. В.

старший викладач,
кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій,
ОНУ імені І. І. Мечникова,
к. 40, Французький бул., 24/26,
м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: a.malakhiti@onu.edu.ua
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9662-2629>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.37.12>

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ БІЖЕНЕЦЬ У ГРЕЦЬКОМОВНОМУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ І МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Предметом роботи стало дослідження концепту «український біженець» у контексті вивчення мовних засобів його репрезентації у грецькомовному суспільно-політичному і медійному дискурсі. Визначено, що концепт «біженець» є одним із провідних маркерів сучасних викликів і гібридних загроз інформаційній безпеці держав. Його актуалізація зумовлена соціально-політичними факторами, зокрема «кризою біженців» у Європі, оскільки Греція і Кіпр стали країнами, куди спрямувалися численні потоки переселенців на початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

З'ясовано, що концепти «мігрант» і «біженець» є двома різними категоріями на позначення людей, які переселяються в іншу країну. Наведені ключові відмінності між ними. Зокрема, мігранти здійснюють переїзд до іншої країни за економічними мотивами (наприклад, пошук роботи, покращення умов життя, економічні можливості), у той час як переміщення біженців відбувається через наявність реальної загрози для їхнього життя або свободи внаслідок війни, конфліктів, політичних переслідувань, етнічних чи релігійних утисків. Мігрант має статус економічного біженця і потребує відповідних дозволів на проживання та роботу в іншій країні, тоді як біженець має статус особи, яка потребує міжнародного захисту від переслідувань та надання допомоги від організацій, таких як УВКБ ООН. Зазвичай мігрант не має статусу біженця та може бути відправлений назад до країни походження в разі порушення правил проживання. Натомість, біженець має міжнародний захист, відповідно до міжнародного права, та може користуватися правами біженців, включаючи захист від депортації та право на працю. Таким чином, відмінність між мігрантом і біженцем полягає в причинах міграції, статусі та правовому і міжнародному захисті від переслідувань чи загроз для життя. Проте, у медіадискурсі ці концепти часто уживаються як синонімічні.

Зроблено висновок, що наративи щодо біженців / мігрантів / переселенців / переміщених осіб різняться в залежності від політичних, економічних, соціокультурних

і географічних контекстів і часто протиставлені один одному. Наведено приклади опозиційних наративів і тематичних груп лексичних маркерів та фреймів, що відображають у суспільно-політичному дискурсі офіційну позицію влади і громадянського суспільства – у контенті соціальних мереж і медіадискурсу. Узагальнено, що битва наративів щодо означеного концепту у сучасному світі виявляється нагальною і складною проблемою, яка відображає суперечливість і різноманітність поглядів та підходів до цього питання.

Ключові слова: концепт, фрейм, лінгвокультурологічний підхід, дискурс, Україна, Греція, Кіпр, біженці / мігранти / переміщені особи.

Постановка проблеми. Концепт у суспільно-політичному дискурсі є ключовим елементом аналізу політичної комунікації, що відображає важливі аспекти ідентичних культурних і ментальних впливів у політичному просторі. У медійному дискурсі його можна визначити як етно-ментальну сутність, що структурує культурно-національне уявлення про світ крізь призму медійних засобів, відображаючи цінності, переконання, стереотипи та ідеологічні парадигми, характерні для певної політичної культури, і які циркулюють у суспільстві через медійні канали, втілюючись у політичних термінах, фразеологізмах, алегоріях, метафорах та інших мовних засобах, що використовуються у політичних виступах, програмах, інтерв'ю, дебатах тощо.

Лінгвокультурологічний підхід до розуміння концептів полягає в тому, що вони визнаються базовими одиницями культури, її концентратом, своєрідними культурними генами, що входять до генотипу культури. За О. Гундаренко (Гундаренко, 2012), «концепт як ментальне утворення у свідомості індивіда є виходом на концептосфери соціуму, тобто в кінцевому результаті на культуру, а як одиниця культури він є фіксацією колективного досвіду, що стає здобутком особистості». Дослідниця визначає концепт як «осередок культури в ментальному світі людини, ніби згусток в її свідомості; те, у вигляді чого культура входить до ментального світу людини». Натомість, національний концепт вбачається певною ідеєю, яка уособлює найбільш загальне й абстрактне уявлення про об'єкт або явище, що відображається в мові та культурі певної нації. Такий концепт формується шляхом когнітивної обробки та сприймається через валентні зв'язки, які відображаються в мові, а отже й у культурі цієї нації. Відтак, він має національно-культурну маркованість, що віддзеркалює специфіку й унікальність даної національної групи.

Актуальність нашого дослідження увиразнюється у вивченні концептів, що дозволяє краще розуміти різноманітність культурних перспектив, представлених у політичній мові, та їхній вплив на формування політичних уявлень і практик; виявляти внутрішню логіку та особливості політичного комунікативного процесу, а також визначати механізми мовного маніпулювання та переконування в політичній сфері засобами медіа; розкривати взаємозв'язок між мовою, культурою та політичними процесами; усвідомлювати культурні виміри суспільних дискусій та вплив мовних засобів на формування суспільних уявлень. Відтак, необхідність звернення до проблеми біженства у суспільно-політичному і медійному дискурсі з метою проведення наукових досліджень набуває дедалі більшої актуальності, оскільки дозволяє осмислити образ шукача притулку у мовній картині світу носіїв національної лінгвокультури, зокрема грецької.

Аналіз попередніх досліджень. Історичний ракурс досліджуваного питання дав можливість установити, що до спроби розв'язання проблеми біженства долучалися представники різних наукових напрямів, зокрема І. Алмаші і М. Алмаші, С. Бритченко, М. Буроменський, О. Гончаренко, Н. Грабар, Л. Жванко, В. Коваленко, О. Малиновська, В. Новік, Г. Панова, О. Піскун та інші. Серед лінгвокультурологічних досліджень концепту «біженець» можна назвати роботи С. Матвеевої, в яких лексема розглядається як основний вербалізатор концепту у сучасному українському юридичному дискурсі, а також досліджується процес трансформації поняття «біженець» в українській і німецькій мовах на прикладі психолінгвістичного аналізу. Варто зазначити, що концепту «біженець» в німецько-, угорсько- й українськомовному дискурсах нових медіа присвячений науковий доробок А. Мільо. Привертають увагу праці Т. Вільчинської і О. Вільчинського про лінгвалізацію концепту «біженець» у Тернопільській регіональній пресі і Х. Богуцької про концепти «біженець / refugee» в англійському й українському публіцистичних дискурсах.

На підставі аналізу робіт нами було з'ясовано, що типологія концептів як ментальних утворень відбувається за ознакою їхньої стандартизації. Так, дослідники вирізняють індивідуальні, групові та загальнонаціональні концепти. За змістом їх розділяють на уявлення, схеми, поняття, фрейми тощо. За мовними виразами концепти можуть бути представлені лексемами, фразеологізмами, вільними словосполученнями, синтаксичними конструкціями і навіть текстами.

Авторами роботи зафіксована безліч методів дослідження концептів: компонентний, концептуальний, історико-порівняльний і дистрибутивний аналіз; методика контекстуального та текстового аналізу; дефініційна і стилістична інтерпретація, когнітивна інтерпретація результатів опису семантики мовних засобів, верифікація отриманого когнітивного опису у носіїв мови тощо. Методи, доповнюючи один одного, взаємодіють між собою, дозволяючи досліджувати концепт як об'єкт інтеракції мови, мислення та культури.

Об'єктом дослідження стали концепти «біженець», «мігрант», «переміщена особа», «шукач притулку» та їх тлумачення у дискурсі. **Предметом** – мовні засоби їх репрезентації у політичних і медіа-текстах. **Метою дослідження** визначено опис характеристик вказаних концептів та особливостей їхньої мовної репрезентації у грецькомовному суспільно-політичному і медійному дискурсі.

В аспекті нашого дослідження були використані такі **методи**, як контент-аналіз, концептуальний, дефініційний, етимологічний і контекстуальний аналіз. Було оцінено тематичний спектр текстів, зроблено спробу відслідкувати стратегії формування концептів «біженець», «мігрант», «переміщена особа», «шукач притулку» і «переселенець», а також визначити феномен взаємозаміни цих термінів. Матеріалом дослідження стали статті журналів, газет та онлайн-публікацій грецьких ЗМІ, серед яких новинні веб-сайти видань «Καθημερινή», «Πρότο Θέα», «Εφημερίδα των Συντακτών», «Αυγή» тощо.

Виклад основного матеріалу. Через збройні конфлікти або природні катастрофи мільйони людей змушені залишати свої домівки, міста та країни. Пік подібного явища, внаслідок війни в Сирії, випав на 2015–2016 рр. Проте, особливо гостро ця проблема постала з вторгненням РФ на територію України. Кількість біженців зростала з кожним днем, оскільки населення інших регіонів із складною політичною ситуацією скористалося цим становищем. Події останніх

років отримали в науковій літературі позначення «криза біженців» або «криза мігрантів», де терміни «мігранти» і «біженці» використовуються в мас-медіа як взаємозамінні.

ООН визначає мігранта як особу, що проживає в чужій країні протягом більше одного року, незалежно від причин міграції (добровільних або недобровільних) і методів міграції (легальних або нелегальних). Отже, ми можемо чітко помітити, що мігрант і біженець – це два різних терміни, які характеризують різні політичні й економічні ситуації, а також причини переміщення в іншу країну. Натомість, під поняттям «біженець» розуміють особу, яка покинула свою країну через виправданий страх переслідування за ознакою раси, релігії, національності, соціального класу або політичних переконань, не може або не бажає користуватися захистом своєї країни або через страх переслідування повернутися додому. Особливої уваги набув і концепт «шукач притулку», під яким ми розуміємо громадянина третьої країни або особу без громадянства, що подала заявку, в якій просить притулку чи додаткового захисту. Власне, саме це і відрізняє шукача притулку, біженця від мігранта, який вже проживає на території європейської країни; можливо, повністю асимілювався, інтегрувався та відчуває себе повноправним членом суспільства; опинився частиною спільноти, до якої не належить (Europarl.europa.eu, 2023).

Даний факт піднімає теоретичну проблему, яку сучасні міжнародні організації та дослідницькі асоціації не можуть вирішити. В Європі немає єдиного офіційного визначення даних понять, які б використовувалися у всіх країнах Союзу в одному й тому самому значенні. Отже, чи можна терміни «біженець», «шукач притулку» і «мігрант» вважати взаємозамінними? Однозначно, ні. Однак сьогодні дедалі частіше ми бачимо, як концепти «біженець» і «мігрант» уживаються як синоніми в медіа на шпальтах газет і журналів, у громадських дискусіях та інтерв'ю, викликаючи двозначність у розумінні або використанні, де читацька / слухацька аудиторія не завжди точно усвідомлює, про яку соціальну групу йдеться. Їх змішання призводить до проблем як для біженців та осіб, які шукають притулок, так і до непорозумінь в обговореннях щодо надання захисту або міграції.

Цей феномен може мати також різні наслідки і через негативні оцінні конотації біженців у Європі. Зазвичай тема переселенців розкривається у мас-медіа як «криза». Виїжджаючи зі своєї країни, люди зображуються як жертви, що опинилися в безвихідній ситуації, або як проблема чи загроза життю країни. Особливої гостроти ця тема набула з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну і висвітленням «кризи українських біженців» у мас-медіа. Фрейми «криза», «найбільша міграційна криза», «атаки на критичну інфраструктуру» увиразнюють прагнення до сенсаційності статей, в яких зображені люди, прибулі в пошуках притулку: «Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до *найбільшої*, як кажуть в ООН, *міграційної кризи* з часів Другої світової війни – лише в Європі станом на сьогоднішній день перебуває близько 7,8 млн біженців. Напередодні зими, *атакуючи критичну інфраструктуру*, Росія намагалася створити в Україні *гуманітарну кризу*, що спричинила б *нову хвилю міграції* (і як сподівалися в РФ, викликала б *розкол в Євросоюзі*)» (Slovoidilo.ua, 2022).

Кількість громадян України, які вїхали до Греції після 24.02.2022 р. (Oporaua.org, 2023), склала 77258 осіб. Станом на 01.02.2023 р. їх збільшилося до 100942 осіб. Проте, тільки 20955 із них були зареєстровані у національних програмах захисту

в Греції і 20603 – на Кіпрі (станом на 06.12.2022 р.). За даними Eurostat (Ot.gr, 2024), на кінець 2023 р. – початок 2024 р. у Греції офіційно мешкають 26675 громадян України, а на Кіпрі – 19080 (рис. 1).

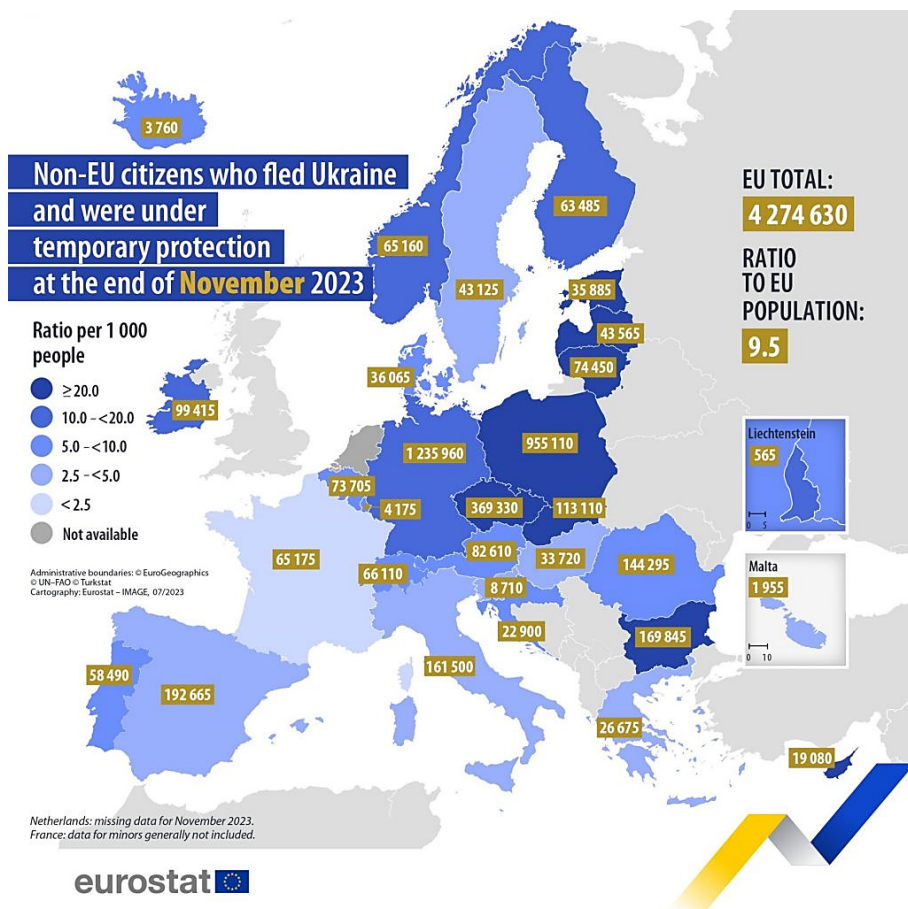

Рис. 1. Карта розподілу українських біженців зі статусом тимчасового захисту в країнах-членах Європейського Союзу (Eurostat, Ot.gr, 2024)

Цікавим видається питання, хто саме покинув Україну? У листопаді 2022 р. понад половину українських біженців склали діти (52 %). Близько 14 % від усіх біженців – діти до 5 років, приблизно стільки ж дітей 6–9 років та 10–13 років. Далі йдуть жінки у віці 35–49 років (18 %), загалом серед дорослих біженців жінки становлять частку у 83,4 %. Із чоловіком чи дружиною за кордон виїхали тільки 17,3 % опитаних. Самі виїхали 13,3 %, з неповнолітніми дітьми – 59,3 %.

Під час опитування у травні 2023 р. близько 63 % українських біженців заявили, що мають вищу або незакінчену вищу освіту. Це високий показник, зважаючи на те, що в Україні базову вищу освіту мають 29,1 % людей у віці від 25 років. 24 % мають середню спеціальну освіту (найбільше таких серед людей віком від 50 років), загальну середню освіту – 11 % опитаних, незакінчену середню – 2 %.

ГО «Центр економічної стратегії» провів *кластерний аналіз українських біженців* і розподілив їх за чотирма категоріями (Forbes.ua, 2023):

Класичні біженці (25 % із загальної кількості) – здебільшого це жінки середнього віку, більшість яких із дітьми – найбільш схильні перебувати в Польщі та Чехії, у великих містах. Люди з цієї групи частіше за інших обирали країну перебування через її географічну близькість до України. Класичні біженці не дуже адаптовані до життя за кордоном, гірше знають мову країни перебування та рідше мають друзів серед місцевого населення.

Квазітрудова мігранти (29 %) – найбільш адаптовані до життя і роботи за кордоном. Раніше більшість із них була за межами України. Порівняно з іншими, люди в цій групі частіше знають мову країни перебування на високому рівні. Зазвичай вони задоволені перебуванням за кордоном та наданням державних послуг. Найбільш позитивно оцінюють ставлення місцевих до українців.

Професіонали (29 %) – більш схильні працювати за своєю або суміжною спеціальністю. Люди цієї групи зазначили, що мають відносно комфортні умови життя у країні перебування, отримуючи більше допомоги, ніж інші групи. Країну перебування обрали через наявність там друзів, знання мови чи доброзичливе ставлення до українців.

Люди із зони бойових дій (16 %) – це біженці, не пристосовані до життя за кордоном, але намагаються адаптуватися в іншомовному середовищі, бо не визначилися з поверненням до України. Ці люди зазнали великих втрат від війни. Найбільш схильні проживати в маленьких містах. До війни більшість із них працювала в Україні, тому вони готові робити кроки для пошуку роботи і за кордоном.

Повернутись до України, коли «ситуація дозволить це зробити», готові 62 % українських переселенців, свідчить опитування квітня-травня 2023 р. (Forbes.ua, 2023). «Це переважно люди поважного віку; проживають у країнах, що межують із Україною; мають близьких, членів сім'ї, які перебувають в Україні», – йдеться в дослідженні. 14 % біженців планували повернутись упродовж трьох місяців, 6 % – не планують повертатись взагалі. Серед останніх – здебільшого мешканці сходу України, які найбільше постраждали від війни».

88 % регіонів і міст ЄС вживають конкретних заходів для вирішення надзвичайної ситуації, спричиненої війною в Україні, в їхніх містах чи регіонах, і разом із місцевими громадами продовжують відігравати ключову роль у підтримці українців-переселенців (Europa.eu, 2023). Близько половини обласних і міських органів влади створили пункти прийому та надали житло переселенцям, а більше третини – доступ до соціального забезпечення та медичного обслуговування (33 %). 21 % створили можливості та умови спеціально для дітей переміщених осіб, тоді як 13 % вжили заходів для пом'якшення економічних і соціальних наслідків війни для найбільш уразливих верств населення, а також для пом'якшення впливу підвищення цін на енергоносії для громадян і бізнесу. Більше третини (35 %) взяли участь у символічних акціях на підтримку України. Більшість європейських міст і регіонів (60 %) переконані, що присутність українців матиме позитивні демографічні та економічні наслідки для їхньої країни (54 %).

Так, згідно з опитуванням Європалат (Inbusinessnews.reporter.com.cy, 2022), основні проблеми, визначені у зв'язку з впливом війни в Україні на економіку та підприємництво Кіпру, обертаються навколо 13 осей. Метою опитування, що проводилося з 23 до 25 березня 2022 р., було дослідити економічні наслідки війни

в Україні в Європі через місяць після російського вторгнення та кількох раундів санкцій, схвалених ЄС. Кіпрські підприємства вже стикаються з величезним тиском щодо врегулювання кризи біженців і необхідності забезпечити поступову інтеграцію біженців на ринку праці. У короткостроковій перспективі це стане першочерговим занепокоєнням і для сусідніх країн, зазначено у статті. На думку 24 % опитаних Палат, ринок праці зазнає структурних змін у результаті величезного потоку українських біженців до сусідніх країн, що збільшить рівень безробіття, якщо негайно не буде запроваджено певну програму пом'якшення.

Станом на літо 2022 р. (за SIpess.gr, 2022), у Греції залишилося лише 18 тис. українських біженців із 55739, які прибували від початку війни. Греція знаходиться далеко від Батьківщини та від решти країн ЄС. Шлях туди, ніж до Німеччини і Польщі, де знайшли притулок багато співвітчизників та родичів, є більш далеким і дорогим, але деякі майже відразу виїхали до країн Західної Європи, незважаючи на те, що там неохоче приймають біженців із інших зон бойових дій. Українці покидали Грецію не через проросійські настрої греків (у порівнянні з рештою європейців), а через практичні проблеми із працевлаштуванням. Однак, за останній час потік до Греції різко зріс. Це пов'язано, з одного боку, з тим, що українці дізналися, що на островах можна знайти роботу, а також із тим, що Болгарія їх «певним чином виганяє». У Греції близько 4 тисяч переселенців із України вже знайшли роботу в громадському харчуванні на грецьких островах. Отже, головна причина від'їзду – це кращі умови праці, ніж у Греції, тому лише 18096 українських біженців подали клопотання щодо тимчасового захисту. І, за даними Міністерства міграції та притулку, 16000 його отримали. Однак, багато з тих, хто спочатку приїхав до Греції, повернулися на Батьківщину. Вважається, що залишилися лише ті українці (здебільшого грецького походження), які мешкали на сході України, що знаходиться нині під контролем російських військ.

Відтак, причин, чому українці обирають інші європейські країни, декілька. І дві з них – це проблеми з розміщенням і працевлаштуванням. Відносно небагато українців зупинили свої пошуки на муніципальних структурах та структурах неурядових інституцій. Майже ніхто не хотів їхати до таборів для біженців у Серрес та Елефсіні, які наразі стоять майже порожні. Греція надає можливість тільки для короткотермінового розміщення, включно з харчуванням, у загальнодоступному таборі Сінтікі, розташованому поруч із пропускним прикордонним пунктом Промахонас, допоки не буде видано всі необхідні документи для подальшого пересування. Ті, хто шукає помешкання на довготривалій термін проживання, можуть подати заявку через платформу, створену Міністерством Міграції та Притулку Греції. Фінансова допомога майже не надавалася і не надається українцям, які мають право на роботу, а це право мають усі, хто приїхав до Греції.

Грецька служба зайнятості (ОАЕА) видає картки безробітного для всіх працездатних, які ще не знайшли роботу. Статус безробітного забезпечує безкоштовний проїзд у громадському транспорті у двох головних містах Греції – Афінах та Салоніках, а також безкоштовний вхід до музеїв та культурних центрів, деякі знижки на послуги мобільного зв'язку і комунального сервісу. Натомість, картка безробітного діє лише 3 місяці та має бути поновлена перед терміном закінчення. Діти біженців і переселенців можуть зараховуватися до школи у будь-який час упродовж навчального року. Організація Solidarity Now у співпраці з неурядо-

вими організаціями запровадила проєкт ACE (All Children in Education), метою якого є полегшення інтеграції дітей біженців та переселенців до системи освіти через надання освітніх неформальних послуг у Центрах виконання домашніх робіт та творчості. Є різні організації, що надають на платній і безоплатній основі уроки грецької або англійської мов, на кшталт: «To Blue Refugee Center» під егідою організації Solidarity Now, Melissa, GCR Puxida, Generation 2.0, Metadrasi, Hellenic Red Cross, ACCMR та багато інших. Освітній Центр Solidarity Now, окрім занять із грецької мови, проводить інтерактивні та психологічні заходи для дітей. У рамках програми HELIOS організація Solidarity Now курує 4 освітніх центри в Афінах, Янінах, Кілкїсі у співпраці з фондом Omnes і в Катерині у співпраці з фондом Parichoresis. HELIOS у співпраці з Caritas Hellas і International Organization for Migration надають допомогу із працевлаштуванням, легшим суспільним при звичаєнням та сприянням у пошуках житла. При міжнародній організації «Червоний Хрест» (IFRC), ODYSSEAS і Solidarity School діють курси вивчення грецької онлайн. Школа новогрецької мови Салонікського університету імені Аристотеля забезпечує викладання грецької мови для повнолітніх на всіх рівнях. Навчання відбувається як онлайн, так і офлайн. Плата за навчання складає від 50 євро.

За даними програми державної програми тимчасового захисту та інтеграції Helios можна дослідити, що протягом перших трьох місяців її роботи понад 4200 українських бенефіціарів зареєструвалися й отримали підтримку на оренду житла, вивчення грецької мови, працевлаштування та адміністративні послуги. Згідно з даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), за період з 15 липня 2022 р., коли було оголошено про включення українських біженців до програми, до 11 листопада 2022 р. зареєструвалися 4215 українців, 73 % з яких – жінки, 60 % – у віковій групі 26–49 років, 30 % – віком від 50 років. 61,6 % мали ступінь бакалавра, 14,3 % – магістра і 9 % – повну середню освіту. Добре або дуже добре грецьку мову знали лише 6 % зареєстрованих українців і 8 % знали базову грецьку мову. Окрім того, переважна більшість (66,5 %) зазначила, що володіє технікою. Щодо професійного профілю українців, які навчалися в Helios, 20 % були освітянами, 14 % працювали адміністративними або комерційними менеджерами, а 11 % мали спеціальності в юридичній, соціальній або культурній сферах. У менших відсотках йшли інженери (8 %), медичні працівники (7 %) та адміністративні службовці (6 %). 20 % не мали попереднього професійного досвіду. Зазначається, що програма реалізується МОМ спільно з партнерами по співпраці і фінансується Міністерством міграції та притулку Греції (Businessdaily.gr, 2022).

На території Кїпру станом на кінець листопада 2023 р. (Reporter.com.cy, 2024) перебувало 19080 біженців із України, з яких 3585 складали дорослі чоловіки, 10425 – жінки і 5070 – діти віком до 18 років. Між тим, Кїпр відзначився одним із найвищих показників співвідношення осіб зі статусом тимчасового захисту – 20,7 переміщених осіб на 1000 осіб населення Кїпру, у порівнянні зі середнім показником у країнах ЄС, що складає 9,5 осіб на 1000 відповідно.

Багато українців наразі зайнято в туристичній галузі та індустрії послуг. Кїпр і Греція є популярними туристичними напрямками, тому вони отримують робочі місця в готелях, ресторанах, кафе, туристичних агенціях та інших сферах обслуговування. До того ж, українці займаються будівництвом, ремонтними роботами та в індустрії нерухомості, працюють у сфері послуг, таких як прибирання, догляд

за дітьми, літніми людьми або особами з особливими потребами. Деякі наймаються в транспортні компанії, логістичні фірми або у сферу доставки. Викладати або працювати в інших областях освіти та навчання є можливість тільки в приватних або міжнародних школах.

Отже, очевидним фактом є те, що велика частка українців перебуває за кордоном на загальних підставах, не використовуючи інструментів міжнародно-правового статусу – як туристи, або маючи візу для інших цілей. Із урахуванням обставин та залежно від національного законодавства приймаючої сторони вимушено переміщені громадяни України в Греції й на Кіпрі мають різний статус: від біженців до осіб, до яких застосовується тимчасовий чи інший подібний механізм захисту, хоча рішенням Ради ЄС 2022/382 від 4 березня 2022 р. для українців активовано Директиву Ради ЄС 2001/55 від 20 липня 2001 р. про тимчасовий захист.

Ставлення до переміщених осіб із України в Греції й на Кіпрі варіюється в залежності від різних чинників у культурних, економічних та політичних аспектах. Частину греків характеризує співчутливе та гуманне ставлення до переміщених осіб із України, на кшталт: «Вони зі смутком у мобільних телефонах переглядають фотографії зруйнованих будинків і кожного дня хвилюються про рідних, що залишилися на Батьківщині – деякі з них навіть стоять на передньому краї війни. У дні свят думки про повернення до України стають ще більш нестерпними. Зрештою, починається Новий рік. І навіть незначне планування на 2023 рік є неминучим, незважаючи на болісну невизначеність, яку він успадковує від драматичного 2022 року» (Eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu). Це може сприйматися ще як моральний обов'язок надання допомоги тим, хто потребує захисту та притулку внаслідок військових конфліктів або політичних заворушень в Україні (Ot.gr, 2023).

Однак, існує й інша сторона медалі, пов'язана з економічними аспектами. Деякі ставляться до переміщених осіб із України як до потенційного навантаження на економіку Греції або Кіпру через збільшення потреб у соціальних послугах та проблеми інфраструктури. Наприклад, ставлення до біженців може бути пов'язане з політичними домовленостями. Соціокультурні аспекти також впливають на сприйняття переміщених осіб із України, зокрема мовний бар'єр, культурні відмінності та можливість інтеграції до грецького суспільства. Частотне використання фреймів «ми» і «вони» у медійному дискурсі прямо вказує на проблему, в якій винуватцями є українські біженці, а жертвами – європейці. У результаті мігранти та біженці у мас-медіа зображуються як перешкода до нормального перебігу життя в певних регіонах Європи, зокрема в Греції й на Кіпрі (Iforinterview.com, 2020). Одна з причин виникнення такої дискурсивної ситуації має лінгвокогнітивний характер і полягає у незбігу кодових систем біженців і громадян приймаючої країни – метайнформаційних знань, що представляють собою, головним чином, засоби, необхідні людині для отримання або передачі інформації. Отже, ставлення до переміщених осіб може бути комплексним і визначатися різними факторами, які включають гуманітарні, економічні, політичні та соціокультурні аспекти.

Аналіз текстів довів, що в грецькомовному інформаційному просторі спостерігається «битва наративів» суспільно-політичного дискурсу, які впроваджують системну державну політику доброзичливого ставлення до біженців, і медій-

ного дискурсу, що демонструє також й несприятливе ставлення до шукачів притулку – від критичного до відверто негативного. Відтак, можна зробити висновок щодо наявності єдиної державної комунікативної стратегії у питаннях біженців й відповідної системної організації комунікацій офіційних медіа, що трансклюють урядову позицію, й орієнтації на концептуальні картини світу різних цільових аудиторій держави. Визнано також, що концепт «біженець» є дискурсоутворювальним як в офіційних, так і неофіційних медіа Греції й Кіпру, та має опозиційні конотації, тим самим експлікуючи «битву наративів» і «війну дискурсів». Суголосної думки дотримується і А. Мільо (Мільо, 2020) щодо «консцієнтального виміру концепту «біженець», який досліджується крізь призму «битви наративів» у політичному і медійному дискурсах, що представляють як офіційну точку зору (державні медіа), так й позицію громадянського суспільства (соціальні мережі), а також характеризуються масштабністю впливу на аудиторію, беруть участь у конструюванні особливої реальності».

Важливо зазначити, що у масмедійному дискурсі представлена неофіційна точка зору й просуваються меседжі неприйняття та агресії по відношенню до переселенців, оскільки грецьке суспільство є неоднорідним і в ньому існують різні політичні та ідеологічні орієнтації. Так, проросійськи налаштоване суспільство може сприймати біженців із України з певною недовірою або навіть відверто вороже. Це може бути пов'язано з підтримкою Росії в контексті конфлікту на сході України, а також із загальними антизахідними настроями. Русофіли відображають деякі стереотипи та упередження щодо неонацистів, батальйону «Азов», що і впливає на їхнє ставлення до переселенців. Це проявляється у вимогах до влади суворой міграційної політики, відмові у наданні притулку та інших обмежувальних заходах. Тож, ті ЗМІ та політичні лідери, які мають проросійську позицію, активно використовують концепт «біженець» для просування своїх політичних цілей, намагаючись привернути громадську увагу до питань міграції та біженців у контексті проросійської пропаганди.

Виявлено, що державна стратегія щодо біженців має системне лінгвопрагматичне оформлення, зокрема супроводжується певними наративами, спрямованими на формування сприятливого ставлення з боку різних цільових аудиторій до біженців (за Мільо, 2020): людиноорієнтоване втілення державної стратегії (нарратив «притулок в Європі – якщо, як, коли, де?»); регіональний підхід до вирішення питання прийому та адаптації біженців (нарратив «Айя Напа для біженців»); готовність прийняти велику кількість біженців (нарративи «такої великої кількості біженців не було ще з часів війни»); вивчення біженців як дискурсивної спільноти (нарратив «хто, власне, до нас приїжджає?») з метою їхньої адаптації до життя в Греції / на Кіпрі (фрейми «прибувати», «працювати», «орієнтуватися») тощо.

Наратив «ми це подолаємо» демонструє бажання офіційної влади допомоги українським біженцям і вербалізується як офіційними медіа, так і відомими політичними діячами, базуючись на фреймах «стурбованість», «гуманітарне питання», «відкриті обійми для біженців із України», «тягар міграції», «солідарність», «згуртованість» тощо. Так, у заяві Міністра внутрішніх справ Кіпру Нікоса Нуріса (MoI.gov.cy, 2022) після засідання Ради внутрішніх справ ЄС у Брюсселі зазначається: «Я вважаю важливою подією те, що ЄС вперше активував директиву щодо захисту українців, які вирішують в'їхати до Європи. Водночас, *ми були сильно стурбовані питанням безпеки європейського простору*, оскільки добре

відомо, що серед тисяч біженців, які перетнули кордон, були й люди, які не повинні були мігрувати. Тим не менш, *гуманітарне питання* є одним із пріоритетів Європейської комісії та Ради внутрішніх справ, і ми готові надати *максимальний захист українцям* у прагненні вирішити та допомогти вирішити цю проблему. Але ми також будемо допомагати і країнам, які наразі стикаються з *тягарем міграції* з України, таким як Молдова, Румунія і Польща, звичайно, що несуть дуже *важкий тягар*. І Кіпр чітко висловив свою позицію, що у випадку, якщо конкретні країни просять про допомогу з переселенням через велику кількість, це має бути обов'язковим, щоб це була *справжня солідарність і реальна та суттєва допомога*, а не залишалася на місці *на добровільній основі*.

«Як громадяни ЄС ми відновили *впевненість у стійкості, гнучкості та баченні* нашого Союзу, але також як європейці ми стали *сильнішими та згуртованішими*. Перед обличчям вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 р. ми *продовжуємо підтримувати* Україну та її народ. Ми поглибили та розширили сферу наших санкцій, які завдають серйозної шкоди російській військовій машині. Ми *рішуче захищаємо* заснований на правилах міжнародний порядок, притягуємо Росію до відповідальності за її злочини та *працюємо заради справедливого миру*. Ми допомогли закрити фіскальний дефіцит України на 2023 р. і запропонували продовжити підтримувати її економіку протягом наступних років через новий інструмент у рамках бюджету ЄС. Водночас, ми готуємося до приєднання України до нашої європейської сім'ї, зосереджуючись на відбудові та реформах. А щоб підвищити безпеку нашого розширеного Союзу, ми *зміцнюємо обороноздатність Європи*» (State-of-the-union.ec, 2023). Ці концепти є дискурсоутворювальними як у повідомленнях офіційних медіа, промовах перших осіб, так і в соціологічних дослідженнях, де концепт «біженець» має дискурсоутворювальний статус.

Грецьке населення є одним із найдружелюбніших в Європі по відношенню до переселенців і мігрантів. Їхнє почуття відповідальності перед людьми, які шукають захист від війни, конфліктів і переслідувань є однозначним. Адже фрейм «відповідальність», що входить до концептосфери «біженець», є ключовим для протиставлення грецької концептуальної картини світу й концептуальних картин світу європейських країн, що постають у дискурсах щодо біженців. Проте, найчастотнішими лексемами, що використовуються в неофіційному медійному дискурсі для репрезентації біженців, є лексеми негативної конотації, що відносяться до таких тематичних наративів, як: «чи витримають європейські системи притулку хвилю мігрантів із України?», «біженський тиск переноситься з морських кордонів (Греція, Італія тощо) на суходільні», «чи відмовляться кіпрські орендодавці приймати біженців», «закликаємо до виселення українських переселенців подальше від популярних у туристів готелів на березі моря», «опір рестораторів Аїя Напи через харчування шукачів притулку» тощо. Зокрема, «війна в Україні, як і будь-яка війна, породжує великі *потоки біженців*, які, передбачається, подальшим часом ще *посяляться*, з ЄС очікується *поступове збільшення* до 5–7 мільйонів осіб. Сьогодні *гуманітарна криза та вимушене переміщення* людей відбувається в одній із країн європейського континенту – Україні. Тож, *біженський тиск переноситься з морських кордонів (Греція, Італія тощо) на суходільні. Головні тиск відчують «тверді» країни* Європейського континенту, відомі також як Visegrad Group (Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія), Румунія і Молдова, яка не входить до ЄС» (Lab.imedd.org, 2022).

Наявність єдиної комунікативної стратегії з урахуванням толерантного ставлення до біженців вказує на розгалуженість поняттєвої парадигми. Це виявляється у впровадженні медіаосвіти офіційними медіа, що ґрунтується на актуалізації різниці між лексемами-вербалізаторами концепту «біженець» (Мільо, 2020). Додатковим свідченням чого є присутність розгалуженої системи тематичних груп, спрямованих на соціальну адаптацію біженців, що вказує на реалізацію планомірної державної стратегії, віддзеркалену офіційними медіа із включенням таких фреймів, як «інтеграція», «правове врегулювання статусу переміщених осіб», «забезпечення соціальних потреб», «фінансова допомога біженцям», «центри для надання допомоги шукачам притулку», «необхідність психологічної допомоги для біженців», «соціальні проекти для переселенців», «центри надання підтримки і допомоги шукачам притулку», «робочі місця, освіта і навчання біженців», «позитивний / негативний вплив мігрантів на економіку Греції / Кіпру» тощо.

Проблемні питання щодо прийому та адаптації біженців у суспільному і медіа-дискурсу представлені наративами, що транлюють стурбованість щодо радикалізації суспільства навколо питання «Біженці – це тягар чи прибуток для Греції / Кіпру?». Цей наратив представлений такими меседжами: «чиновники винні у бюрократичному ставленні до переселенців» і «мігранти – це серйозне навантаження на економічну систему країни» (рис. 2); «біженці не хочуть адаптуватися до життя в Греції / не готові до будь-якої роботи». Носії грецької лінгвокультури негативно сприймають їх небажання інтегруватися, що виражено наративом «Не хочуть підлаштовувати своє життя до встановлених у Греції / на Кіпрі правил».

Рис. 2. «Тільки ЄС може тиснути / впливати на розв'язання проблеми! Місцеві, мігранти: «Точно, він (ЄС) знається на тиску!» (Iskra.gr, 2020)

Натомість, носії лінгвокультури Греції й Кіпру сприймають шукачів притулку як економічних мігрантів, що шукають вигоди, та не вважають їх постраждалими внаслідок військових дій, про що свідчать такі меседжі: «Чому ми повинні платити і піклуватися про біженців?», демонструючи стурбованість через додаткові витрати за рахунок місцевого населення.

Наплив великої кількості українських біженців, які нібито негативно впливають на процеси в країні, представлено меседжами «Бідна Греція», «5 країн в Європі страждають більше за всіх через міграційну кризу: Кіпр, Греція, Мальта,

Італія й Іспанія». Наративи медійного дискурсу «прийняття біженців – це політичний пар Міцотакіса», «біженці є прямою загрозою національній безпеці Греції», «треба відмовитися від постачання зброї Україні, тоді і біженці не приїжджати-муть», «українці і росіяни – братські народи», «мігранти, геть!» (рис. 3) демонструють певну радикальну налаштованість носіїв грецької лінгвокультури щодо вирішення проблеми біженства і ставлення до російсько-української війни загалом.

Рис. 3. Карикатура КИРа «– Геть, мігранти! Гетььь! – Ми не мігранти! Інвестори ми...» (Reporter.gr, 2019)

Фрейми «неповнолітні біженці» і «пенсіонери» представлені наративами «неповнолітні біженці є серйозною соціально-правовою проблемою» і «держава має опікуватися адаптацією неповнолітніх біженців» (рис. 4).

Рис. 4. «– Хлопці, я через 30 років буду прем'єр-міністром, а ким ви станете? – Мігрантами». Автор карикатури Аркас (Pinterest.com, 2019)

Попри єдину державну комунікативну стратегію щодо біженців із системним упровадженням у суспільно-політичному дискурсі, у дискурсі соціальних мереж більше 60 % наративів мають негативну конотацію і організують дискурси, опозиційні офіційним. Таким чином, в інформаційному середовищі концепт «біженець» є дискурсоутворювальним в офіційних і неофіційних медіа Греції та Кіпру, набуваючи конфронтативних конотацій і тим самим експлікуючи «битву наративів» і «війну дискурсів».

Особливої значущості в аспекті нашої роботи набуває дослідження Еразмії Арваніта (Арβανιτά, 2023) «Питання біженців / мігрантів і мас-медіа: Репрезентації українських біженців та мігрантів із Туреччини в грецькій цифровій пресі», проведе в Афіньському національному університеті імені Каподістрії з червня до серпня 2022 р. Незважаючи на те, що Греція не межує з Україною, вона зробила значний внесок у надання захисту переміщеним унаслідок війни громадянам України, зазначає авторка. Довгострокові історичні та культурні зв'язки, їхні спільні релігійні переконання, а також той факт, що значна кількість українських біженців має грецьке походження, можливо, є одними з найважливіших факторів солідарності, продемонстрованої грецьким суспільством по відношенню до українців. У таких умовах українська криза біженців і переміщення неймовірної кількості людей захопили грецьку друковану і цифрову пресу.

Розглядаючи питання біженців / мігрантів, авторка зосередилася на аналізі публікацій новинних веб-сайтів видань «Καθημερινή», «Πρώτο Θέμα», «Εφημερίδα των Συντακτών» і «Αυγή», намагаючись виявити фрейми, що виходили з новинних веб-сайтів стосовно українських біженців і мігрантів із Туреччини, а також загальну позицію, яку зайняли цифрові видання стосовно згаданих груп.

Один із найважливіших результатів дослідження полягає в тому, що здебільшого новинні веб-сайти схиляються до використання фрейму «солідарність» стосовно українських переселенців. Показово, що в газеті «Καθημερινή» він уживається частіше за всіх (46,4 %), у той час як на другій сходинці опинився фрейм «звертаються по допомогу» (28,6 %) (рис. 5).

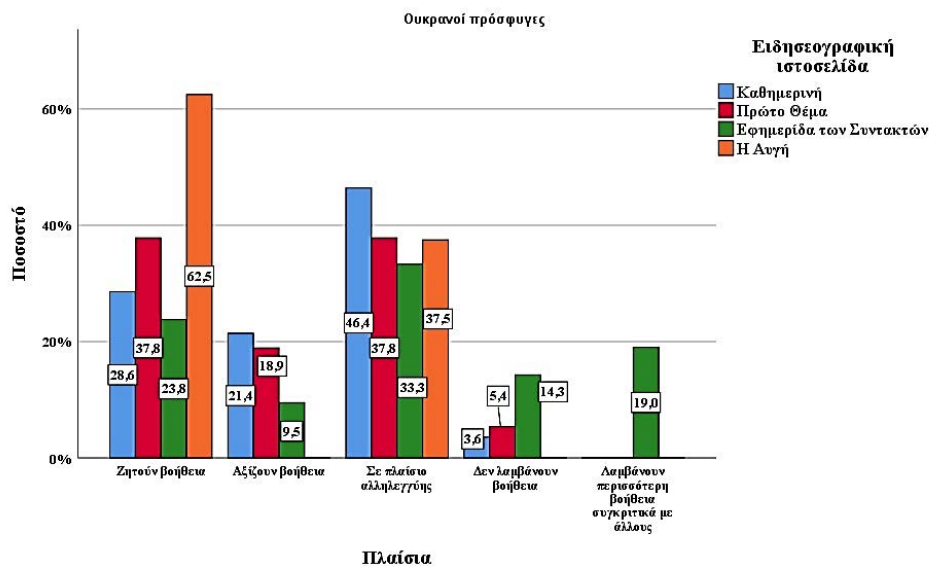

Рис. 5. Фрейми українських біженців на новинних веб-сайтах (Арβανιτά, 2023)

Аналогічні відсотки зафіксовані і на матеріалах газети «Πρώτο Θέμα», де фрейм «солідарність» займає 37,8 %, «звертаються по допомогу» – 37,8 %, а 18,9 % – «заслужують на допомогу». Своєю чергою, газета «Εφημερίδα των Συντακτών» теж вико-

ристовує фрейм «солідарність» – 33,3 %, однак певною мірою диференціює своє ставлення, оскільки наголошує більше на тому, що українські переселенці «отримують більшу допомогу у порівнянні з іншими біженцями / мігрантами» – 19 %. Найбільша різниця спостерігається в газеті «Αυγή», оскільки вона надто акцентує увагу на тому, що українські біженці «звертаються по допомогу» – 62,5 %.

Ставлення помітно змінюється у публікаціях новинних веб-сайтів щодо мігрантів із Туреччини. Так, газета «Καθημερινή» у першу чергу використовує фрейм «страх / небезпека» – 24,2 %, а згодом і фрейм «звертаються по допомогу» – 19,7 %, у той час, як газета «Πρώτο Θέμα» представляє турецьких мігрантів переважно через фрейм «страх / небезпека» – 28,6 %.

Дослідження також виявило, що кожний новинний веб-сайт, незалежно від своїх політичних симпатій, у більшій чи меншій мірі фіксує «нейтральне» ставлення до українських біженців. Наприклад, здається, що газета «Καθημερινή» зберігає «нейтральне» ставлення до біженців на 71,8 %, а «позитивне» – на 28,6 %. У тому ж напрямку рухається і газета «Πρώτο Θέμα» з «нейтральним» ставленням до біженців – 67,6 % і «позитивним» – 32,4 %. Газета «Εφημερίδα των Συντακτών», як і «Καθημερινή», ураховує «нейтральне» ставлення до біженців на рівні 71,4 % і «позитивне» – 28,6 %. Нарешті, газета «Αυγή» зберігає «нейтральне» ставлення до українських біженців на 87,5 % і «позитивне» – 12,5 %.

Насамкінець, коли йдеться про українських біженців, усі новинні веб-сайти переважно використовують фрейми «відповідальність» («απόδοση ευθυνών»), «моральний / гуманітарний аспект» («ηθική διάσταση»), «економічні наслідки» («οικονομικές συνέπειες»), «людиноорієнтованість» («ανθρώπινο ενδιαφέρον»), «конфліктність / опозиціонування» («συγκρουσιακή») (рис. 6) тощо.

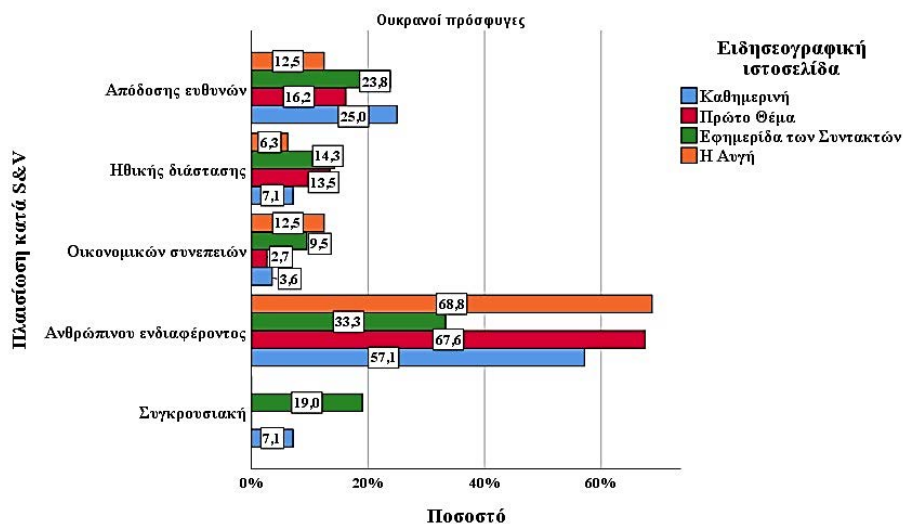

Рис. 6. Фрейми у публікаціях новинних сайтів про українських біженців (Αρβανιτά, 2023)

Щодо загальних висновків, зроблених у дослідженні Е. Арваніта, на розглянутих новинних веб-сайтах спостерігалися значні відмінності в репрезентації українських біженців і мігрантів із Туреччини. Наприклад, у публікаціях веб-сайтів

газет «Καθημερινή» і «Πρώτο Θέμα», головним чином, переважає солідарний підхід до українських переселенців, причому у центрі уваги статей зазначені труднощі, з якими через війну були змушені зіткнутися конкретні люди. Підхід, прийнятий для мігрантів із Туреччини, видається іншим, оскільки фрейм «страх / небезпека» переважає у більшості публікацій.

Щодо газет «Εφημερίδα των Συντακτών» і «Αυγή» головним висновком, який напрошувався, була відсутність категоризації переміщених осіб на «біженців» і «мігрантів». За цих умов концепт «біженець» використовувався на позначення як українських переселенців, шукачів притулку, так і мігрантів із Туреччини. У випадку українських біженців на обидвох новинних веб-сайтах у публікаціях зафіксований фрейм «солідарність», паралельно наголошуючи, що конкретні люди «просять допомоги». Газета «Εφημερίδα των Συντακτών» була єдиною новинною веб-сторінкою, що висловлювала свою стурбованість стосовно дискримінації біженців / мігрантів залежно від їхнього походження, кольору шкіри і релігії. Окрім того, обидва цифрових видання не представляли мігрантів як «проблему» чи «загрозу» для Греції, не висловлюючи також «страху» чи «небезпеки».

Загалом, цифрові видання використовували людиноорієнтовані фрейми, фокусуючись на даних, що могли б викликати у читачів «емоційне зворушення». Водночас, було з'ясовано, що в публікаціях, які стосувалися мігрантів, переважав фрейм «покладання відповідальності», оскільки новинні веб-сайти намагалися знайти винних і перекласти відповідальність за масові міграційні потоки на інших.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, розведемо концепти «біженець», «шукач притулку», «переміщена особа», не дивлячись на те, що у суспільно-політичному і медійному дискурсах їх часто вживають як синонімічні. Так, поняття «біженець» передбачає особу, яка стала жертвою переслідувань за ознакою раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, яка перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни.

Натомість, «шукач притулку» – це особа, яка звернулася по надання притулку, але її звернення ще не розглянули. Тобто всі біженці на початку свого шляху є шукачами притулку, але не кожен шукач притулку стає біженцем. Для того, щоб це відбулося, слід довести, що побоювання переслідувань у своїй країні є обґрунтованими. З огляду на міжнародно-правові тонкощі, розуміння статусів «біженця» і «шукача притулку», узагальнення всіх українців як осіб із таким статусом є юридично некоректним. Однак, у більшості медіа під цим концептом визначено людей, що втекли від війни, насильства, конфлікту чи переслідувань і перетнули міжнародний кордон, щоб знайти безпеку в іншій країні.

Своєю чергою, «переміщеними особами» вважаються громадяни третіх країн або особи без громадянства, які були змушені покинути країну чи регіон походження, або евакуйовані, зокрема у відповідь на звернення міжнародних організацій, і які не можуть повернутися за безпечних та стабільних умов через ситуацію, що склалася в цій країні, і які підпадають під дію статті 1А Женевської конвенції або інших міжнародних чи національних документів, що надають міжнародний захист, зокрема (і) особи, які врятувалися втечею з районів збройного конфлікту або спалаху насильства (Orogaua.org, 2023).

Контент-аналіз довів, що більшість повідомлень офіційних медіа присвячено впровадженню офіційної позиції щодо питання біженства та має позитивну коно-

тацію, і лише деякі повідомлення присвячені проблемним питанням щодо прийому та адаптації біженців, маючи негативну конотацію. Наративи у суспільно-політичному дискурсі акцентують увагу на гуманітарній необхідності допомоги біженцям, які шукають притулку від війни або переслідувань, підкреслюючи увагу на правах людини, моральній відповідальності і солідарності з тими, хто потребує захисту.

У медійному дискурсі зафіксовані різні наративи, що висвітлюють економічні або політичні обмеження, пов'язані з прийняттям переміщених осіб. Ці наративи викликають страхи у грецького суспільства стосовно економічної конкуренції, схильності до зловживання системою притулку або загрози безпеці, що, на їхню думку, може виникнути внаслідок прийняття переселенців із України. Деякі наративи також мають на меті дестабілізувати уявлення про українських біженців, ставлячи під сумнів їхню легітимність і представляючи їх як загрозу для національної безпеки або культурної ідентичності. Зафіксовані наративи зосереджуються на складних умовах, з якими стикаються шукачі притулку з України у приймаючих країнах, зокрема в Греції й на Кіпрі, та викликає інтеграції у нове грецькомовне суспільство. Загалом, боротьба наративів стосовно концепту «біженець» свідчить про глибокі розбіжності в уявленнях і підходах до цього складного питання, які відображають різноманітність цінностей, ідеологій та інтересів у сучасному світі.

References [Список використаної літератури]

- A significant ratio of refugees from Ukraine to the population of Cyprus. *Reporter*. January 12, 2024 [in Greek]. [Μεγάλη αναλογία προσφύγων από Ουκρανία στην Κύπρο σε σχέση με πληθυσμό. *Reporter*. 12 Ιανουαρίου 2024. URL: <https://reporter.com.cy/article/2024/1/12/753142/megale-analogia-prosphugon-apo-oukrania-sten-kupro-se-skheshe-me-plethusmo/> (дата звернення: 26.02.2024 року).]
- Arkas' 'Nails' to Tsipras and the government with two sharp cartoons – Immigrants and... monkeys (photo). *Pinterest* [in Greek]. [«Καρφιά» Αρκά σε Τσίπρα και κυβέρνηση με δύο αιχμηρά σκίτσα – Οι μεταναστες και οι... πιθήκοι (φώτο). *Pinterest*. URL: <https://gr.pinterest.com/pin/863917140999330432/> (дата звернення: 26.02.2024 року).]
- Arvanita, Erasmia (2023). Refugee / Migration Issue and Mass Media: Representations of Ukrainian Refugees and Migrants from Turkey in the Greek Digital Press. *MedianalysisGR*. November 2, 2023 [in Greek]. [Αρβανιτά Ερασμία. Προσφυγικό / Μεταναστευτικό ζήτημα και ΜΜΕ: Αναπαράσταση των Ουκρανών προσφύγων και των μεταναστών από την Τουρκία στον ελληνικό ψηφιακό τύπο. *MedianalysisGR*. 2 Νοεμβρίου, 2023. URL: <https://medianalysis.net/2023/11/02/prosphygiko-metanasteftiko-zitima-kai-mme/> (дата звернення: 26.02.2024 року).]
- Cartoon. *Iskra.gr*. 13/2/2020 [in Greek]. [Σκίτσο. *Iskra.gr*. 13/2/2020. URL: <https://iskra.gr/%CF%83%CE%BA%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%BF-13-2-2020/> (дата звернення: 26.02.2024 року).]
- EU Solidarity with Ukraine. Communication details and information by EU country. *Official website of the European Union* [in Greek]. [Αλληλεγγύη της ΕΕ προς την Ουκρανία. Στοιχεία επικοινωνίας και πληροφορίες ανά χώρα της ΕΕ. *Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine/contacts-and-information-eu-country_el (дата звернення: 26.02.2024 року).]
- Europe, Ukraine, and the milestone of 2025. The EU facing dilemmas over the war in Ukraine and refugee reception, which is becoming increasingly chilly. *Oikonomikos Takhidromos*. 08.02.2024 [in Greek]. [Η Ευρώπη, η Ουκρανία και το ορόσημο του 2025. Η ΕΕ προ διλημμάτων για τον πόλεμο στην Ουκρανία και την υποδοχή προσφύγων, που γίνεται όλο και πιο ψυχρή. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*. 08.02.2024. URL: <https://www.ot.gr/2024/02/08/epikairothta/kosmos/i-eyropi-i-oukrania-kai-to-orosimo-tou-2025/> (дата звернення: 26.02.2024 року).]
- Europe: A Future Worth Fighting For. *European Commission. State of the Union 2023 – by President von der Leyen*. Luxembourg. 118. P. 5 [in Greek]. [Ευρώπη: ένα μέλλον για το οποίο αξίζει να αγωνιστούμε. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η κατάσταση της Ένωσης το 2023 – της Επιτροπής φον ντερ Λάιεν*. Λουξεμβούργο. 118. Σ. 5. Retrieved from https://state-of-the-union.ec.europa.eu/system/files/2023-09/2023%20SOTEU%20Achievements%20and%20Timeline_EL_1.pdf (дата звернення: 26.02.2024 року).]

- Gundarenko, O. (2012). Linguocultural Concept as a Unit of Structuring Culturally Significant Information in American Ceremonial Speech Texts. *Scientific Notes of Kryvyi Rih State Pedagogical University. Series: Philological Sciences*. Issue 105(2). P. 70–72 [in Ukrainian]. [Гундаренко О. Лінгвокультурний концепт як одиниця структуривання культурно значущої інформації в текстах американської церемоніальної промови. *Наукові записки КДПУ. Серія : Філологічні науки*. 2012. Вип. 105(2). С. 70–72. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035711.pdf> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Immigrants or investors? The cartoon by KYR. *Reporter.gr*. November 5, 2019 [in Greek]. [Μετανάστες ή επενδυτές; Το σκίτσο του ΚΥΡ. *Reporter.gr*. 05 Νοεμβρίου 2019]. URL: <https://www.reporter.gr/Apopseis/kyr/407642-Metanastes-h-ependytes> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- In which European countries are the most Ukrainian refugees located. *Slovo i Dilo*. November 8, 2022 [in Ukrainian]. [В яких країнах Європи найбільше українських біженців. *Слово і діло*. 8 листопада 2022 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/08/infografika/suspilstvo/yakux-krayinax-yevropy-najbilshe-ukrayinskyx-bizhencziv> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Kalashnyk, Pavlo (2023). Better off at home? Up to 3.3 million refugees may not return to Ukraine, costing 7% of GDP. Key points from the demographic report by CES. *Forbes*. September 5, 2023 [in Ukrainian]. [Калашнік Павло. Вдома краще? В Україну можуть не повернутись до 3,3 млн біженців, що коштують 7 % ВВП. Головні тези з демографічного звіту ЦЕС. *Forbes*. 05 вересня 2023 р. URL: <https://forbes.ua/money/bizhentsi-doslidzhennya-04092023-15788> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Kapsilis, Alexandros (2023). Ukrainian War Refugees: Will they stay in Europe or return? *Oikonomikos Takhidromos*. 03.01.2023 [in Greek]. [Κασιλίης Αλέξανδρος. Ουκρανοί πρόσφυγες πολέμου: Θα μείνουν στην Ευρώπη ή θα επιστρέψουν; *Οικονομικός Ταχυδρόμος*. 03.01.2023. URL: <https://www.ot.gr/2023/01/03/epikairothta/oukranoi-prosfyges-polemou-tha-meinoun-stin-eyropi-i-> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Milio, Andrianna (2020). The Concept of Refugee in New Media Discourses. *STUDIA LINGUISTICA*. Issue 17. P. 85–99 [in Ukrainian]. [Мільо Андрианна. Концепт біженець у дискурсах нових медіа. *STUDIA LINGUISTICA*, 2020. Вип. 17. С. 85–99. URL: https://studia-linguistica.knu.ua/wp-content/uploads/2021/06/7_%D0%9C%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BE.pdf (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- More than 4,000 Ukrainian refugees have enrolled in the Helios program. *BUSINESS DAILY*. November 21, 2022 [in Greek]. [Πάνω από 4.000 Ουκρανοί πρόσφυγες έχουν εγγραφεί στο πρόγραμμα Helios. *BUSINESS DAILY*. 21 Νοεμβρίου 2022. URL: https://www.businessdaily.gr/diethni/74610_rano-aro-4000-oukranoi-prosfyges-ehoyn-eggrafei-sto-programma-helios (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Refugee Crisis and EU: Facts and Figures. *European Parliament*. [in Greek]. [Προσφυγική κρίση και ΕΕ: στοιχεία και αριθμοί. *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20170629STO78630/prosfugiki-krisi-kai-ee-stoicheia-kai-arithmoi> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Refugees and Migrants: Differences. *Mind Opener*. 15 March 2020 [in Greek]. [Πρόσφυγες και μετανάστες. Διαφορές. *Mind Opener*. 15 Μαρτίου 2020. URL: <https://www.iforinterview.com/prosfyges-kai-metanastes-diafores/> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Statement by Minister of Interior Mr. Nikos Nouris following the EU Council of Interior Ministers in Brussels. *Republic of Cyprus – Planning & Development: Department of Information Technology. Ministry of Interior*. 05.03.2022 [in Greek]. [Δήλωση του Υπουργού Εσωτερικών κ. Νίκου Νουρή μετά το Συμβούλιο Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΕ, στις Βρυξέλλες. Κυπριακή Δημοκρατία – Σχεδιασμός & Ανάπτυξη: Τμήμα Υπηρεσιών Πληροφορικής. *Υπουργείο Εσωτερικών*. 05.03.2022. URL: <https://www.moi.gov.cy/moi/moi.nsf/All/FD208A9FF5E1FF6DC22587FC00416B41?OpenDocument> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- The 13 Wounds of War in Ukraine on Cyprus' Business. *Business News*. April 6, 2022 [in Greek]. [Οι 13 πληγές του πολέμου στην Ουκρανία στο επιχειρείν της Κύπρου. *Business News*. 6 Απριλίου 2022. URL: <https://inbusinessnews.reporter.com.cy/article/2022/4/6/364235/oi-13-pleges-tou-polemou-sten-oukrania-sto-epikheirein-tes-kyprou/> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- The impact of full-scale war on the migration of Ukrainians: how the scale of displacement is assessed by the state of Ukraine and international organizations. *Opora*. February 15, 2023 [in Ukrainian]. [Вплив повномасштабної війни на міграцію українців: як масштаби переміщення оцінюють держава Україна та міжнародні організації. *Опора*. 15 лютого 2023 р. URL: <https://www.opora.ua.org/viyna/vpliv-rovnomasshtabnoyi-viini-na-migratsii-ukrayintsiv-ia-k-masshtabi-peremishchennia-otsiniuiut-derzhava-ukrayina-ta-mizhnarodni-organizatsiyi-2-4523#%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81> (дата звернення: 26.02.2024 року).].
- Ukraine: Displaced, sustainable reconstruction, path towards EU integration. *Annual report of the EU 2023*. European Committee of the Regions. Publication of the European Committee of the Regions. Brussels. 2023. P. 17–18 [in Greek]. [Ουκρανία: Εκτοπιζόμενοι, βιώσιμη ανασυγκρότηση, πορεία προς την ένταξη στην ΕΕ. *Ετήσια έκθεση της ΕΕ 2023*. Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών. Έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών. Βρυξέλλες. 2023. Σ. 17–18. URL: <https://cor.europa.eu/en/engage/brochures/Documents/EU%20Annual%20Report%20on%20the%20State%20of%20Regions%20and%20Cities%202023/4892%20-%202023%20Annual%20Report%20el.pdf> (дата звернення: 26.02.2024 року).].

Ukrainian refugees flocking to the islands for work. *SLpress.gr*. 12.07.2022 [in Greek]. [Ουκρανοί πρόσφυγες μαζικά στα νησιά για εργασία. *SLpress.gr*. 12.07.2022. URL: <https://slpress.gr/koinonia/oukranoi-prosfyges-mazika-sta-nisia-gia-ergasia/> (дата звернення: 26.02.2024 року).].

Will European asylum systems withstand the wave of refugees from Ukraine? *Lab.imedd*. 11.04.2022 [in Greek]. [Θα αντέξουν τα ευρωπαϊκά συστήματα ασύλου το κύμα προσφύγων από την Ουκρανία; *Lab.imedd*. 11.04.2022. URL: <https://lab.imedd.org/tha-antexoun-ta-evropaika-systimata-asylou-to-kυμα-prosfygon-apo-tin-oukrania/> (дата звернення: 26.02.2024 року).].

Стаття надійшла до редакції 02.03.2024

Snigovska O. V., Malakhiti A. V.

Department of Public Communications and Regional Studies

Odesa I. I. Mechnikov National University

r. 40, French blvd, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

LINGUACULTURAL CONCEPT OF REFUGEE IN THE GREEK-SPEAKING SOCIAL-POLITICAL AND MEDIA DISCOURSE

Summary

The subject of the study is the investigation of the concept of 'Ukrainian refugee' in the context of studying the linguistic means of its representation in the Greek-speaking social-political and media discourse. It has been determined that the concept of "refugee" is one of the leading markers of contemporary challenges and hybrid threats to the information security of states. Its salience is driven by socio-political factors, particularly the "refugee crisis" in Europe. Greece and Cyprus have become countries where numerous streams of migrants have been directed at the onset of Russia's full-scale invasion of Ukraine.

It has been clarified that the concepts of "migrant" and "refugee" are two distinct categories used to denote people who relocate to another country. The key differences between them have been outlined. Specifically, migrants move to another country for economic reasons (such as job search, improvement of living conditions, economic opportunities), whereas the displacement of refugees occurs due to the presence of a real threat to their lives or freedom resulting from war, conflicts, political persecution, ethnic or religious persecution. A migrant holds the status of an economic migrant and requires relevant permits for residence and work in another country, whereas a refugee is an individual in need of international protection from persecution and assistance from organizations such as the UNHCR. Typically, a migrant does not have refugee status and may be sent back to the country of origin if residency rules are violated. Conversely, a refugee enjoys international protection under international law and may exercise refugee rights, including protection from deportation and the right to work. Therefore, the distinction between a migrant and a refugee lies in the reasons for migration, status, and legal and international protection from persecution or life-threatening situations. However, in media discourse, these concepts are often used interchangeably.

The conclusion has been drawn that narratives regarding refugees / migrants / displaced persons vary depending on political, economic, socio-cultural, and geographical contexts and are often opposed to each other. Examples of oppositional narratives and thematic groups of lexical markers and frames reflecting the official position of the authorities and civil society in the content of social media and media discourse are provided. It is generalized that the battle of narratives regarding the defined concept in the modern world proves to be an urgent and complex issue, reflecting the contradictory and diverse views and approaches to this issue.

Key words: concept, frame, linguacultural approach, discourse, Ukraine, Greece, Cyprus, refugees / migrants / displaced persons.